

Tapyşyk / hekaýa

Category: Gutlaglar,Hekaýalar,Kitapcy,Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Tapyşyk / hekaýa TAPYŞYK *

1.

– Nadýa! Nadýuşa!

Beýik, tagasyksyz, «görkünden-berki» edilip ýasalan eşegiň üstüne çykyp, potologyň etegini suwap duran egni gögümtıl kombinezonly, orta boýly, berdaşly gyz elindäki uzyn agaç gilmala bilen onsuzam aýna ýaly tekiz suwagyň yüzünü ýene bir gezek ýeñiljek sypap goýberdi-de, bärsini bakdy. Eliniň tersi bilen maňlaýynyň burçak-burçak derini syldy. Derini sylanda, kombinezonynyň ýeňi birneme çyzgalyp, ap-ak, çomuç ýaly dolmaç goşary ýalaňaçlandy.

Palçyk syçrap, çyr-çyrşak bolup duran iş geýimi-de, solup, reňkiniň nähilidigi saýgartmaýan galyň, üçgyraň ýaglygy-da gyzyň owadanlygyny gizläp bilenokdy. Onuň ýüzi aslynda howa, güne az-kem gaýzyganam bolsa, hazır derçigip duransoň, özuniň tebigy næzikligi bilen lowurdaýardy. Şol næzik, hat çyzybermeli ak ýüzde nähilidir duýlar-duýulmaz sary alma öwüşgini bardy, ylla altyn suwy berlen ýalydy. Özem ol öwüşgin gözelligiň janly öwüşginidi, onuň ýaly öwüşgin diňe ýap-ýaňja açylan bægülde bolýar. Gyzyň ullakan mawy gözleri asman ýaly aýdyňdy, durudy, röwsendi. Gönümel burny gyzyň yüzüne gadymy grek hudaý zenanlarynyň mermer skulpturasy ýaly sussuň basyjy badyhowalyk berýärdi. Onuň galyň kombinezonynyň aşagynda tümmerip duran göwüslerinde hem sussuň basyjy şol badyhowalyk bardy.

Gyz üçgyraň ýaglygynyň iki ujunu depesine düýrlengi örme saçynyň arkasynda çatypdyr. Ol ýaglygyny çümre daňansoň, saçы maňlaýyndan görünmese-de, goşar ýaly ýogyn, ýeke örüm mele saç ýaglygyň gyzyň depesinde galdagyp duran üçünji burçunyň astyndan burum-burum bolup çykyp durdy. Hazır çözülip goýberiläýse, ol saçlaryň şamar kimin şapyrdap gaýtjakdygyna

hem gyzyň baldyrlaryny öpjekdigine şübhe ýokdy. Gyzyň enaýy dodaklary ýylgyrmaga meýil edip durdy. Aşakda elindäki kagyzjygy bulaylap duran cepiksije, garagözelejik gyza sesini çykarmış seredip duran bu gyz durşy bilen mähirden ýasalan heýkele meñzeýärdi.

– Nadýa! Nadýuşa! – diýip, cepiksije gyz aýaklarynyň asty ýaýjykly ýaly towsaklaýardy. – Telegramma! Seni aşşam telefonda geleşmäge çagyryarlar.

Gözelliğin heýkeli çalaja gymyldady. Elini uzadyp, gyzyň galgadyp duran kagyzyny almaga meýil etdi. Emma cepiksije gyz kagyzy bermedi:

– Yo-ýok! Aşak düş!

– Aýnaşka! Oýun etmesene! Äberäýsene! – diýip, aşak düşmegi kyn gören Nadýa ýalbardy.

– Ýok! Düşersiňem, kimiň telefona çagyryanyňnam aýdarsyň – diýip, Aýna kesgin aýtdy.

Nadýa elini galyň tagtanyň erñegine diredi-de, aşak böküp düşdi. Aýnanyň elindäki telegrammany alyp, okap çykdy. Kimdir biri ony Moskwa wagty bilen on dokuz sagat otuz minutda Don boýundaky Rostow bilen geleşmäge çagyryardı.

Kimiň çagyryany näbelli bolangoň, Nadýa lapykeçlik bilen gaşlaryny çytdy. Onuň hälki gülmäge meýil edip duran dodaklary indi aglajak bolup kemşerýäne meñzedi.

Nadýanyň yüzündäki özgerisi gören Aýna hem böjkeklemesini goýup, çynlakaý keşbe girdi.

– Kimden gelipdir? – diýip, bilesigelijilik bilen sorady.

Nadýa «bilemok» diýen manyda başyny ýaýkady.

Suwagçylar brigadasabyň brigadırı Nadýa Kurilenko respublikanyň Ýokary Sowetine deputatlyga görkezilenden soňra, oňa gelýän gutlag telegrammalarynyň, hatlarynyň yzy üzülenokdy. Onuň öz brigadasynyň çlenleriniň bir topary bilen düşen suratynyň «Prawda» gazetinde çap edilmegi gutlaglaryň sanyny hasam artdyrypdy. Oňa ýurdumyzyň dürli künjeklerinden ýazýardylar. Olaryň köpüsü çagalar öýünde Nadýa bilen bile terbiye alan ýigitlerdir gyzlardi. Şeýle gutlag oňa Wilnýusda ýasaýan uýasy Weradanam gelipdi.

Ýöne ony entek telefonda geleşmäge çagyryan adam ýokdy. Onuň

kimdigink hem Nadýa çaklap bilmeli. Sebäbi onuň Don boýundaky Rostowda ýasaýan tanşy ýokdy. Telegrammanyň onuň öý adresine däl-de, işleýän ýerine iberilmegi hem kimdir bir nätanyş adam bilen gepleşmelo boljakdygyny aňladýardı.

Ol Aýnanyň sowalyna belli bir jogap berip bilmese-de, uzakly gününi howsalaly umyt bilen geçirdi. Süñni bir zat syzýan ýaly boldy durdy. «Ol näme üçin telegrammada adyny ýazmadıka? – diýip, şol bir sowaly öz ýanyndan müň mertebe gaýtalaýardı. – Be, şolaryň birimikä? Birden şeýle bolaýsa...»

Nadýa «şolary» ýatlajak, göz öňüne getirjek bolup jan edýärdi. Emma onuň aýyl-saýyl göz öňüne getirip bilyän zady ýokdy. Diňe düýşdäki ýaly üzlem-saplam wakalar çala sudur bolup, gözünüň öňünde janlanýardy-da, şobada hem gubara siňip gidýärdi. Ülje bagly giň howly. Kakasy ullakan tabagy üljeden dolduryp gelýär. Onsoň kakasy Nadýanyň gözünüň öňüne egni tüpeňli halda dolanyp gelýär. Ol Nadýany gujagyna alyp, gyssanmaç haýdap barýar. Onuň ýüzünden akýan der Nadýanyň yüzüne damýar. Yzy üzülmän atylýan tüpeň sesi eşidilýär. Bu suratyň ornuny ak garyň üstünde moýmudyklaşyp ýören gara gargalar ýaly nemes soldatlarynyň suraty eýeleýär. Ine-de olar Nadýanyň uly uýasy Tanýany südürläp alyp barýarlar. Onsoň onuň gözünüň öňüne ýaraly ejesini furgona ýükläp duruşlary gelýär. Wera bilen Nadýa aglap, elden-aýakdan çykyp barýarlar...

Bu üzlem-saplam ýatlamalaryň aňyrsynda uly wakalaryň ýatandygyny Nadýa bilmeýärdi. Ol her näçe jan etse-de kakasynyňam, ejesiniňem, doganlary Stepandyr Grişanyňam, uýalary Tanýadır Daşanyňam keşbini aýyl-saýyl göz öňüne getirip bilmeyärdi. Wagt şemaly olaryň keşbini Nadýayň ýadysandan süpürip taşlapdy.

2.

Uruşdan ozal Nadýalaryň giň howlusy bardy. Ol durşy bilen ülje bagyna basyrylyp otyrды. Iwan Kurilenko bagyny gaty aýap saklaýardы. Çagasynyň kändigine garamazdan, tä mazaly bişäýýänçä, hiç kim baga el degrip bilmezdi. Ülje kemsiz bişerdem welin, onuň özi tabak-tabak ýygyp, çagalarynyň öňünde

goýardy. Ol günler çagalar üçin iň hezil günler bolardy. Uruş turanda, Stepan goşun hatarynda gulluk edýärdi. Iwan Kurilenko bolsa faşistler obany eýelänlerinden soñ, kiçi ogly Grişany hem ýanyna alyp, partizançylyga gidipdi.

Bir gezek faşistler oglan-uşak diýmän, obanyň bar ilatynyň olaryň ştabynyň ýerleşýän jaýynyň ýanyna ýygnanmalydygy barada buýruk berdiler. Faşistleriň arasynda gizlin işleýän partizanlaryň üsti bilen bu buýrugyň maksady ilata ýetirildi. Bu Germaniýa ugratmak üçin adam saýlamak maksady bilen edilýärdi. Muny duýan adamlar duran-duran ýerlerinden tokaýa siňip gitdiler.

Obadan gaçylanda, üç ýaşlyja Nadýa uklap ýatyrdy. Ony ýadyndan çykaryp gaýdandygyny ejesi tokaýa ýygnananlaryndan soñ bilip galypdy. Partizanlar kyn güne düşdüler. Çagajygy ýeke, onda-da faşistleriň arasynda galdyrmak mümkün däldi. Yöne ony halas etjek bolmagam howpludy. Ony halas etmeginiň deregine özüniň ele düşäýmeginiň ýa-da heläk bolaýmagyň gaty ähtimaldy.

Çagany faşistleriň arasyndan alyp çykmak üçin partizanlar hut gündiziň günortany ölüme gidipdiler. Tokaýa siňen adamlary gözläp sümsünisip ýören faşistleriň gözüne çöp atyp, Iwan Kurilenko öz howlusyna sag-aman giripdi. Onuň ýoldaşlary bolsa yzyna gaýdanda faşistler duýaýsa, Iwany goldar ýaly tokaýyň eteginde gizlenipdiper.

Faşistler Iwanyň oba girenini duýmasalar, ol Nadýany gujagyna alyp, tokaýa ýetip barýarka duýupdylar. Onuň yzyndan ok ýagdyryp başlapdylar. Yöne Iwanyň öyi obanyň çetinde, erňeginde bolansoñ, ol tokaýa özünü atmagy başarıpdy. Tokaýyň eteginde gizlenen partizanlar hem ok atyp başlansoñlar, faşistler tokaýa girmäge het edip bilmän, nalaç aýak çekipdiler.

...Soňra aýal-oglan-uşaklar kem-kemden ýene öýlerine ýygnanışyp başlapdylar. Faşistler hem olary ürküzmejek bolup, hiç zada üns bermeýän kişi bolan bolupdylar. Yöne olar indi başgaça iş görýärdiler. Öň olar Germaniýa iberiljek adamlary saýlap almak üçin oba ilatyny bir ýere ýygnamakçy bolan bolsalar, indi gerek adamlaryny üstüne baryp alyp gaýdýardylar. Nadýanyň uly uýasy Tanýa hem gapylliykda olaryň girişine düşüpdi.

Tanýanyň partizanlaryň ýanyndan gelip oturyşydy. Ony obadaky ýagdaýy bilmek üçin iberipdiler. Üstüni gapyl basdyran Tanýa başga alaç tapman, penjiräniň tutusynyň aňyrsynda gizlenipdi. İçerik giren nemesler ony görmändiler. Ýone özünüň daşardan görnüp duranlygyndan Tanýanyň habary ýokdy. Onuň bukulyp duranyny daşarda gezip ýören faşistlerň biri görüpdi hem ony ýeňsesinden südürläp alyp gidipdiler.

Tanýadan nemes polkowniginiň özi sorag edip başlady. Partizanlaryň nirededigini aýtsa, hiç zat degmejekdigini, ýogsa soňunyň erbet boljakdygyny aýdyp, haýbat atdy. Emma ol Tanýadan ýağşydan-ýamandan ýekeje agyz hem söz eşidip bilmeli. Ol edil lal ýalydy.

Paltasy daşa degen polkownik Tanýany çuw-ýalaňaç etmegi buýurdy. Ony çuw-ýalaňaç edenlerinden soň bolsa, jaýyň bir burcunda dyzyny ýassanyp ýatan äpet itine «bas!» diýen ýşarat etdi. It hojaýynynyň ýşaratyna onuň iki aýakly itlerindenem bejit düşündi. Ol hasyrdap ýerinden turdy-da, baryp iki öñ aýagyny Tanýanyň egniniň üstüne atdy. Tanýanyň bir duýup galan zady şol boldy. It aýagyny atandan, ol özünden gidip ýykyldy. Polkownik gyzyň bokurdagyny çeýnemäge häzir itine «aýryl!» diýen buýrugy berdi. Sebäbi häzir it tüydüm-tüydüm etse-de, gyz duýjak däldi.

Hojaýny bilen keýp çekmäge razy bolmadyk ýesir gyzlary parçalamaga endik eden it onuň ýüzüne nägilelik bilen garady-da, epeý-epeý basyp, ýerine geçdi, önküsü ýaly dyzyny ýassanyp ýatdy. Tanýany bolsa süýräp, garaňky otaga taşladylar. Ol aradan esli wagt geçenden soň, özüne geldi. Ýone Tanýanyň saçy eýýäm çuw-ak bolupdy. Şol günüň ertesi saçy çuw-ak bolan Tanýany Germaniýa ugratmak üçin köçä alyp çykanlarynda oba adamlary oña seretmäge tap getirip bilmän, nazarlaryny başga tarapa sowupdylar.

...Faşistler ahmal galmajak bolup, indi aýal-oglan-uşak diýmän, obanyň ilatynyň baryny tikenli simiň içine ýygnapdylar. Olar şeýdip, adamlaryň gaçyp gitmegine, partizanlar bilen aragatnaşyk saklamagyna ýol bermezlik isleýärdiler. Aýallary nemes soldatlarynyň geýim-gejimlerini ýuwup-ýamamaga mejbür edýärdiler. Nadýanyň ejesi hem iki kiçijik gyzy Weradyr Nadýa

bilen tä biziňkiler gelip azat edäýyänçä, şol lageriň içinde ýaşapdy.

Nemesler gaçanlarynda, hemme ýeri minalap çykypdylar. Hatda çaga oýnawaçlaryna çenli minalangydy. «Ýatan oýnawaçjyg-ow» diýip, ýerden galdyrdygyň, mina güwläp ýarylýardy. Nadýanyň ejesiniňem başyna ýeten şol miwe boldy.

Ol gapynyň agzynda ot ýakyp, çagalaryna ýarmajyk bişirmegiň aladasы bilendi. Emma ýa-ha onuň ot ýakan ýeri mina gömülen ýer bolup çykypdy, ýa-da çagalaryň çöpläp gelen odunynyň arasy bilen mina gelen borludy, ene oduň üstüne eglip durka, gyzgyn ýeten mina ýarylýpdy. Onuň garnynyň ýüzi eleme-deşik bolupdy. Ony furgona yükläp, şäherdäki keselhana alyp gidipdiler. Emma ol keselhana eltilen gününiň ertesi aradan çykypdy.

Ony äkidişleri ýaly, ýene-de furgona yükläp getiripdiler. Enäni jaýlamaga äkitmezlerinden öňürti haýsydyr bir yrymçy adam tapylyp, Wera bilen Nadýany ejesiniň jesedi ýüklenen furgonyň aşagyndan geçmäge mejbür edipdi. Hem ejesiniň ölenine gözü ýeten, hem öliniň jesediniň aşagyndan geçmäge gorkan çagalar aglaşyp, elden-aýakdan çykyp barýardylar.

Şeýdip, Nadýa bilen Wera ikisi uly maşgalanyň hataryndan üzülip galyberipdi. Olar ejesiniň ölendigini bilyärdiler, ondan tamalaryny üzüpdiler. Ýone maşgalanyň beýleki çlenleriniň ykbalyndan welin olar düýbünden habarsyzdylar. Olar kakasy Iwanyň ýaraly bolup, nemesleriň eline düşendigini hem krematoride ýakylandyygyny bilmeýärdiler. Doganlarynyň ykbaly-da olara mälüm däldi.

Nadýa bilen Werany uruşda ata-enesinden mahrum bolan çagalar üçin Ýezerişede ýörite açylan çagalar öýüne ýerleşdirdiler. Ol çagalar öyi barada front komanduýusisi I.H.Bagramýanyň hut özi alada edýärdi. Ol wagt tapdygy, çagalaryň arasyна gelip gidýärdi, olaryň ýagdaýy bilen tanyş bolýardy, kömek edýärdi. Wera onunju klasy tamamlandan soñ, Wilnýusa gidip, şol ýerde tehnikuma okuwa girdi. Nadýanyň bolsa ýeke özi çagalar öýünde galypdy.

Müň dokuz yüz elli bäsinji ýylyň baharynda Nadýa hem çagalar öýi bilen hoşlaşdy. Şol wagtlar Nadýa dagt dokuzynky klasda okap ýördüler. Bir gün olary ýygnap, uly ýygnak geçirdiler. Çagalar öýüniň müdiri Anna Afanasýewna olara ýüzlenip şeýle diýdi:

– Çagalar, sowet adamlarynyň hemmesi bir agzybir maşgala. Sowet adamlary beýik Watanymyzyň azatlygy ugrunda bir dogan ýaly bolup gan dökdüler. Biziň mähriban belorus topragymyzy azat etmäge beýleki doganlyk halklar bilen bir hatarda türkmen esgerleri hem gatnaşdylar. Olar kyn günde biziň biken deň durdular. Birek-biregi goldamak biziň däbimiz. Bu gün bolsa biziň türkmen doganlarymyz kömege mätäç. Özüňize mälim bolşy ýaly, Türkmenistanyň paýtagty Aşgabat kyrk sekizinji ýylда güýçli ýer titremesi sebäpli weýran boldy. Bu gün onuň ýerinde täze has güzel şäher ýetişip gelýär. Ýer titremesinden soňky alty ýylyň içinde tanalmaz ýaly ösdi. Emma ol ýerde gurmaly ymaratlar entegem kän. Şäheri kemsiz dikeltmek hem giñeltmek üçin hünärlı gurluşykçy işçiler gerek. Şäherde güýçli depgin bilen alnyp barylýan gurluşykçy işleri işçi kadrlarynyň köpelmegini talap edýär. Şonuň üçinem sizi doganlyk Türkmenistanyň paýtagty Aşgabada gitmäge çagyryarys. Ol ýerde size gurluşyk mekdeplerinde, FZ0-larda hünär öwrederler.

Höwesjeňler gaty köp bolupdy. Nadýa hem ilkinjileriň biri bolup ýazyldy. Onu uzak Türkmenistana gitmäge meýillendiren zat syýahat romantikasy däldi. Yssy günorta bolan höwes däldi. Ol bu çagyryşa özüniň belent graždanlyk borjuny görüpdi. Ol ata-ene ornunda ekläp-saklan Watanyň iýdiren duzuny haklamak üçin, doganlyk borjuny haklamak üçin Aşgabada gitmeli diýip hasap edipdi.

Witebsk oblastynyň çagalar öýlerinden ýygnanan ýaşlaryň sekiz yüzden gowragy ýörite otly bilen Aşgabada tarap ýörite otly bilen ýola düşüpdi.

Watanymyzyň ümmülmezligi hakdaky buýsançly duýgy biziň her birimiziň dogabitdi ganymaza siňen duýgy. Dünýä kartasynyň tas ýarpysyny tutup ýatan ägirt territoriýany synlanymyzda, biziň her birimizi Watana bolan çäksiz buýsanç duýgusy gaplap alýar. Yönete Aşgabada gelýärkä, Nadýa biziň Watanymyzyň ony karta

boýunça göz öňüne getirişinden has ümmülmez ekenligine göz yetirdi.

Olary Watanymyzyň ýüregi Moskwanyň üsti bilen alyp gaýdan otly birnäçe günläp ok ursaň geçmez tokaýlyklaryň içi bilen ýöredi. Nadýa öz ýanyndan «heý, bu tokaýlyklaryň gutarýan ýeri barmyka?» diýip pikir edýärdi. Soňra bolsa baharyň ýaşyl begresini ýapynan giň sähra başlandy. Uzak ýoly birsyhly külterläp barýan otly aşsam sähra garaňkylygynyň içine siňip gidýärdi. Nadýa ertir irden ukudan oýananda-da, ol şol giň sährany gulaçlap barýardy. Onuň otlynyň uzakly gije ýörändigine ynanasy gelenokdy. Ol şol bir duran ýerinde bütin gjäni durup geçiräýen ýalydy.

Olar ençeme günläp ýaşyl tokaýlyklary, gyzyl gülälekli sähralary söküp, gözel Aşgabada gelip ýetdiler.

Aşgabadyň görnüşi Nadýany hem begendirdi, hem gynandyrdy. Bahar bilen bäsleşip parlap barýan şäher Nadýanyň göwnüni gösterdi. Emma entek her ädimde diýen ýaly tebigy belanyň yzy bildirip durdy. Negözel täze jaýyň gapdalynsa ýer titremesiniň yzysüre howul-hara salnan wagtlayyn tagta jaýlar gözgyny halda kibtini gysyşyp otyrdylar. Käýerde-käýerde bolsa weýran bolan jaýlar üýşmek kesek bolup ýatyrdy. Ol depelere gözü düşende Nadýanyň endamy düýrügenip gidýärdi. Olar Nadýa faşistleriň snarýadlary tarapyndan weýran edilen jaýlary ýatladýardy. Onuň gulagyna toplaryň gümmürdisi, oklaryň şuwuldusydyr syklygy eşidilýän ýaly bolýardy.

Şäher mazaly aýaga galanam bolsa, edilmeli iş has kändi. Soňra şäheriň iň gözel ymaratlary bolup galjak jaýlar indi gurulmalydy. Nadýa özüne nähili belent işleriň garaşýandygyna, özünüň nähili mukaddes işe baş goşýandygyna göz yetirdi.

Nadýa alty aýlyk gurluşykçylar mekdebine girdi hem aşsamky işçi-ýaşlar mekdebinde okuwyny dowam etdirdi. Ol Wilnýusda ýasaýan uýasy Wera bilen hat alşyp durýardy. Emma olaryň beýleki doganlaryny tapmak üçin eden synanyşyklary welin şowsuz gutarypdy.

Gurluşyk mekdebinde Nadýa suwagçylyk hünärini öwrendi. Her bir işiň öz tilsimi, öz kynçylyklary bar. Olaryň alty aýy basalykly zähmet bilen geçdi. Ussa Gurban aga olara suwagçylygyň çylşyrymly tärlerini, gurallary işletmegiň usullafyny sabyrlylyk bilen öwredýärdi.

Ilki-ilkiler olara öwredilýän zat juda ýontem, hatda gülki ýaly bolup göründi. Olaryň hyýaky turuwdan karniz etmek, jaýlaryň burçuny, gapylary we penjireleri göni çykarmak ýaly suwagçylygyň kyn işlerini öwrenibermekdi. Juda bolmanda, diwarlaryň suwalyşyny öwrenmekden başlarys öydýärdiler. Emma ençeme günlüp olara asyl palçygam görkezmediler. Olara öwredilýän zat çaga oýunjagyna meñzeýärdi.

Uzyn kerpiç haýatyň düýbüne çäge dökülip çykylypdy. Nadýa dagynyň bar işi susguç bilen şol çägäni susup alyp, diwaryň yüzüne urup çykmakdan ybaratdy. Elleriniň ugruna urup görýärdiler, elleriniň tersine urup görýärdiler. Çäge bolsa şobada aşak dökülyärdi. Şeýdip, olar diwaryň yüzüne palçygy tekiz hem tiz urmagyň tilsimini öwrenýärdiler.

Öz edýän işlerine şeýle bir göwni ýetmedik ýaşlar gülüşyärdiler. Gurban aga bolsa olara düşündirýärdi:

— Gulkı ýalydyr welin, häzir siz suwagçynyň işiniň esasy tilsimini öwrenýärsiňiz. Suwagçy palçygy diwara pugta hem tekiz urmagy öwrenmeli. Diwara uranyňyzda, çägäniň nähili dökülyändigini görýäñizmi? Palçyk hem ilki bada şondan aňsat däldir. Sabrar gaýdar durar. Onsoň size diwara palçyk urmagy öwretmek üçin näçe palçygyň gerek boljakdygyny bir göz öňüne getirip görün! Ýöne bu-da hemmesi däl. Suwagçy göz čeni bilen suwagyň tekizligini bilmelidir. Bir ýerik köp palçyk ursaň, bir ýerik az palçyk ursaň yzyndan suwagyň tekizlejek bolup günuzyn bulaşar durarsyň. Oňarsaň welin, onsoň palçygyň üstünden gilmalany bir gezek ýöredäýmek galar. Gilmala ýöretmek ýeňilem düşer. Onsoňam ýene-de gaýtalap aýdýaryn — palçygy diwara urmak kesesinden seredeniňde aňsat ýalydyr welin, öwrenmeseň, ol diwara aňsat ýelmeşäýyänen däldir. Edil döşünden itilýän ýalydyr. Yzyna şabyrdar gaýdyberer. Ýa-da palçygyň göz čeni bilen çak eden ýeriňe düşmän, başga ýere düşer. Suwdan palçygyňdan ýere döken palçygyn has köp bolar.

Şeýle suwagçylary kän görendiris.

– Hakyky palçyk bir bolsady-da, gury çäge bolman – diýip, ýaşlar nägile seslenýärdiler. – Diwara nähili düşýänini bir gözümüz bilen görsedik-dä käsgä.

– Aýdyp otyryna men size – diýip, Gurban aga janygyp düşündirmäge başlaýardy. – Munça suwagça ençeme günläp ýeter ýaly diwary nireden tapaýyn, palçygy nireden tapaýyn. – Soňra bolsa ol çolgaja sakgalyny sypalap, ýaşlara göwünlik bererdi.

– Gyssanmaň. Ine, palçygam bolar, diwaram bolar. Gilmala-da bereris. Karnız eder ýaly, haşamly suwaglar eder ýaly ülňülerem bereris.

Dogrudanam, ýaşlaryňky barha çylşyrymlaşýardy. Suwagçylyk gurallaryndan peýdalanmagy öwrenmek, jaýyň burçlaryny, gapylaryň, penjireleriň çüñkleriji dogry çykarmagy, karnız etmegi öwrenmek aňsat düşmedi. Uzak wagtlap azap çekmeli boldy. Munuň üstesine, suwagçylyk işi fiziki gujury hem talap edýärdi.

Nadýa yhlas bilen öwrenýärdi. Onuň öz saýlap alan hünärine bolan höwesi çäksizdi. Ýer titrän badyna, howul-hara salnan wagtlaýyn jaýjagazlaryň ornunda gözel ymaratlaryň peýda boljakdygy, şol ymaratlary bina etmäge özünüň hem gatnaşjakdygy hakyndaky buýsançly duýgy onuň yhlasyna yhlas, güýjüne güýç goşýardy. Ol okuwyny tamamlaryna, özbaşdak zähmet ýoluna başlamaga howlugýardy.

Ol okuwyny üstünlik bilen tamamlady. Oňa okuwy täze tamamlan suwagça berilýän iň ýokary razrýady – dördünji razrýady berdiler. Ol hünär öwrendi. Gurban aga ýaly halypa tapyndy. Belorus joralalaryndan başga Aýna ýaly täze jora, kärdeş tapyndy.

Ýöne okuwlaryny gutaranlaryndan soňam, olar birbada uly jaýlaryň gurluşygyny ynanaýmadylar. Olar ilki haýatlary suwamakdan başladylar. Ýöne ýaşlar derrew özleriniň ukybyny görkezdiler. Basym olaryň brigadasyna uly gurluşyklary hem ynanyp başladylar.

Nadýanyň işleýän suwagçylar brigadasynyň gurmaga gatnaşan ilkinji jaýy Döwlet arhiwiniň jaýy boldy. Gözel Aşgabadyň meşhur Swoboda prospektiniň ugrundaky iň belent ýedi gat

ymaratyň gurluşygynda öz paýynyň bardygy Nadýanyň göwnüni hem ýedi gat asmana gösterdi. Soňra şeýle ymaratlar köpelip gitdi. Türkmen döwlet akademiki drama teatrynyň jaýy, Pionerler köşgi, «Kolhozçy» myhmanhanasy, Statistiki uprawleniýäniň jaýy, Uniwersitet, «Mir» kinoteatry, onlarça ýasaýyş jaýlary... Aşgabat gün-günden gurulýardy, gözelleşýärdi. Bu asyllly işde öz paýynyň barlygy bolsa Nadýanyň göwnüne ganat bekleyärdi. Ol öz işine barha türgenleşýärdi. Barha uly üstünlikler gazanýardy. Türkmen döwlet kitaphanasynyň täze jaýynyň gurluşygynda işläp başlanlarynda bolsa, iň gujurly, iň ökde suwagçy hökmünde ona suwagçylar brigadasynyň brigadirligini ynandylar. Ol bu ynamyň üstünlik bilen hötdesinden geldi. Onuň brigadasy tutuş Aşgabat gurluşyk tresti boýunça hemise birinji orny eýeleýärdi.

Ine bir gün bolsa Nadýanyň durmuşynda ýatdan çykmajak waka boldy. Oňa Aşgabadyň zähmetkeşlerinden hat geldi. Ol hatda paýtagtly saýlawçylar ajaýyp gurluşykçy gyzyň özünü Türkmenistan SSR Ýokary Sowetine deputatlyga kandidat görkezmeklige razylyk bermegini haýys edýärdiler.

«Siz asyllly käriň eýesi. Gurluşykçy. Siz özüñiziň gaýduwsyz zähmetiňiz bilen uly abraýa eýe bolduňyz. Siziň bina eden ajaýyp ymaratlarynyz paýtagtymyzyň guwanjy bolup durýar. Diýmek, şol ajaýyp ymaratlary bina eden sizem biziň guwanjymyz. Biz siziň işçi, gurluşykçy diýen belent adyňza guwanýarys. Siziň asyllly işiňizde mundan bu ýana-da uly üstünlikler gazanmagyňyzy, hemise birinjiligi elde saklamagyňyzy arzuw edýäris. Paýtagtymyzyň tanymal gurluşykçysy hökmünde biz size uly ynam bildirmegi ýüregimize düwdük hem şol ynamy abraý bilen ödejekdigimize pugta ynanýarys. Siziň öz okrugyňyz boýunça respublikanyň Ýokary Sowetine deputatlyga ses goýulmaga razylyk bermegiňizi haýys edýäris» – diýip, saýlawçylar ýazýardylar.

Tolgunmakdan ýaňa özünü ýitiren Nadýa joralarynyň gutlagyna nähili jogap berjekdigini bilenokdy. Joralary bolsa onuň daşyna hümer bolup, gujaklaşyp ýatyrdylar. Ýerli-ýerden ony gutlayárdylar.

– Gyzlar, bu diňe maňa bildirilen ynam däl, hemmämize

bildirilen ynam – diýip, Nadýa ahyry tolguna-tolguna gürledi. – Bu ynamy ödemek biziň üçin mundan bu ýana-da arman-ýadaman zähmet çekmegimiz gerek.

Şundan soñ oña dumly-duşdan gutlag hatlary, telegrammalary ýagyp başlady. Onuň öz brigadasynyň çlenleriniň bir topary bilen aldyran suraty, kandidat görkezilendigi baradaky habar «Правда» gazetinde çap edildi. Ine, bu gün bolsa kimdir biro ony telefonda gürleşmäge çagyryar.

5.

Nadýa uzakly gününü alasarmyk çaklamalaryň girdabynda geçirdi. Don boýundaky Rostowdan oña kim jaň edip biler? Çagalar öýündäki ýoldaşlaryny, mugallymlaryny, terbiyeçilerini, hossalrlaryny ýekän-ýekän ýatlap çykdy. Göze görünmez bir syrly duýgy bolsa oña «telefona çagyryan özüňkileriň biri bolaýmasyn?» diýip çawuş çakýardy. «Näme üçin telefonda gepleşmäge çagyryan öz adyny ýazmadыka?» – diýip, ol igençli pikir öwürüärdi. Şobada hem öz-özüne garşı çykýardy. – Ýeri, ol seniň beýle zatlara garaşjakdygyň nireden bilsin diýsene. Kimem bolsa tanyşlarymyň biridir. Gutlajak bolýandyr».

Ol ýene mugallymlaryny, terbiyeçilerini, ýoldaşlaryny ýatlap başlady. Jaň edýäniň olaryň haýsysy bolup biljekdigi barada oýlandy. Hyýalynda olar bilen gepleşdi. Yöne ol hyýaly gepleşiklerem Nadýany ynjadyp bilmedi. «Jaň edýän özümiziňkileriň biri bolaýmasyn?» diýen duýgy niredendir bir ýerden onun kalbyna gelipdi-de, indi hiç çykasy gelenokdy.

Onuň üçin her sagat ýyla döndi. İşde-de, işden soñam onun oturyp-turup karary ýetmedi. Agşamara howa garalyp başlady. Agyr bulutlar barha aşak çöküp gelýän ýalydy. Bu onsuzam sabry-takaty gaçan Nadýanyň kejebesini hasam daraltdy. Ol häli-şindi sagadyna seredýärdi. Sagadyň sekundy görkezýän diljagazy öñe süýşmän, bir duran ýerinde bökjekläp duran ýalydy. Ol öñe dyzaýan, göze görünmez bir sapak bolsa ony yzyna çekip duran ýalydy.

Ahyry ol karar tapman, daşary çykdy. Galan wagty köçede gezip geçirmeği ýüregine düwdi. Käwagt gaçyan iri damjalar asfaltyň

ýüzüne şaplap urulýardy-da, oýmur yz galdyryp, gyzgyn sajyň üstüne düşen dek gurap gidýärdi. Onuň kalbyndaky alasarmyk ýatlamalaram edil şol damjalar ýaly birden oýmur yz galdyryp, birdenem alsarmyk garaňkynyň içine siňip gidýärdi. Egni tüpeňli kakasy. Ýeňsesinden südürlenip barýan Tanýa. Furgonda yüklenip duran agyr ýaraly ejesi. Ejesiniň jesedi yüklenen furgonyň aşagyndan geçirjek bolanlarynda Wera ikisiniň çabalanyп aglayşy. Stepan bilen Grişany bolsa ol oňly göz öňüne hem getirip bilenokdy.

«Jaň etjek hökman şolaryň biridir» diýip, öz ugruna gidip barýan Nadýa ýene oýlanýar. «Grişamyka? Stepanmyka? Ya-da Tanýamyka. Belki, Daşadyr?» Ol ýene sagadyna seredýär. Öňki gezek seredeli bări tükeniksiz wagt geçen ýaly welin, sagadyň dili şol öňki duran ýerinde dur. Sekundy görkezýän diljagaz bolsa birden öňe towsup gidýär-de, bökjeklemesino dowam etdirýär. Nadýanyň gözüne ol her gezek bir zada urlup yzyna towsup duran ýaly. Ol özünüň sagada ýap-ýaňyja seredenine ynanmajak bolýar. Ýene ol bir sowallar ony aldym-berdime salýar. «Kimkä? Wah, basym wagt bolup, çybynamy bir çybanymy bjır ýarsamdy».

Gezmegem onuň ýüregine düssi. Ol ahyry Aýnanyň ýanyna barmagy ýüregine düwdi. Ol baranda, Aýna gazet-žurnallara göz gezdirop otyrды. Ol böküp ýerinden turdy-da, Nadýa oturgyç görkezdi.

– Geç, otur, Nadýuşa. Gepleşdiňmi?

– Ýok. Entek wagt kän – diýip, Nadýa ahmyrly seslendi. Aýnanyň äberen oturgyjynda oturdy. Uludan demini aldy-da, sözünüň üstüne goşdy. – Aýnaşka, bilýäňmi, şu gepleşik meni gaty alada goýdy. Kimiň jaň etjekdigini hiç göz öňüne getirip bilemok. Onda-da Don boýundaky Rostowdan...

Aýna onuň aladaly görmegeý ýüzüne syrly ýylgyryş bilen syn etdi-de, gözüni gypyp goýberdi:

– Birden bir güzel ýigit bolsa bilýäňmi? – Şobada hem çynlakaý äheňe geçdi. – Nadýuşa, bu ýerde alada eder ýaly zat ýok ahyry. Tanyşlaryň biridir. Gutlamak isleýändir.

Nadýa Aýnanyň degişmesine göwünsiz ýylgyrdy. Aladaly seslendi:

– Aýna, dogrymy aýtsam, men saňa hazır göwnüme gelýän zady aýtmaga-da gorkýan. Ynanar ýaly däl. Bu zatlaryň nirelerden

kelläme gelip ýörenini bilemok welin, maňa jaň edýän öz ýitiglerimiň biri ýaly bolup dur...

Aýna birden üserildi. Soragly nazar bilen Nadýanyň yüzüne ciňerildi. Birdenem bökjekläp gygyrmaga başlady:

– Dogry! Sen bildiň, Nadýuşa! Hökman şolardyr! Ozal aýt ahyry şeýle diý-de! Ine, tüýs bolaýdy indi! Ine görersiň! Ýok, kelle bar sende, Nadýuşa!

Onsoň ol hasyr-husur geýinmäge durdy:

– Ýör! Menem seniň bilen gidýän!

Nadýa onuň bolşuna aljyrady, gözlerini howsala bilen tegeledi:

– Aýnaşka, sen meniň ýüregimi ýarýaň! Men ynanarynam onsoň öñkimçe-de bolmaz.

– Ynanaý! Ynanaý! Ine görersiň! Ynan diýilýä-dä asyl saňa!

– Aýnaşka, birden başga biri bolaýmasyn?

– Başga biri bolsa-da, eliňden alaýasym ýok. Gorkma – diýip, Aýna onuň elinden tutup, gapa tarap çekip ugrady. Şol arada hem degişmesini dowam etdi. – Seniň göwnüň küýseýändir başga bir güzel ýigidi welin, bu gezek ol çakyň çykma. Çykma diýýän men saňa! Ha-ha-ha!

Olar derrew köçä çykdylar. Iri damjalar ownap, ýagyş birsydyrgyn ýagyp durdy. Asfalt ýuwlan aýna ýaly lowurdap ýatyrdy. Köçeleriň ugrundaky çyralaryň şöhlesi aslfalta düşüp, ylla ýere ýıldızly haly düşelen ýalydy.

Gyzlar şäherara telefon stansiýasyna baryp, çakylyk hatyny nobatça berdiler-de, garaşmaga durdular. Nadýa oturgyja çöküp, butnaman otyrdy. Onuň häzir gymyldamaga-da ragbaty ýokdy. Aýna bolsa edil aýagy bişen dek iki ýana zowzanaklaýardy. Usilitel bilen her gezek nobatdaky gepleşige çagyranlarynda, aýak çekip diňleyärdi. Nadýanyň ady tutulmansoň, her gezegem gaşlaryny çotyp, elini silkip goýberýärdi-de, öñküsindeň beter zowzanaklamaga başlaýardy. Nadýanyň adyny tutup çagyranlarynda bolsa, ol derrew oňa tarap topuldy. Aňk bolup oturan Nadýany oturgyçdan süýräm diýen ýaly alyp ugrady.

– Ýör! Ýör! Bäşinji kabina diýýä. Ine görersiň!

Olar girenden soň, kabinanyň içindäki çyra ýanyp, bir burçda duran telefon apparatyny ýagtyltdy. Nadýa trubkany göterende, has-da aljyrady. Ol bütin göwresi bilen galpyldaýardy. «Allo!»

diýjek bolup synandy. Emma bokurdagy gurap, sesini çykaryp bilmedi. Geplemegiň deregine, bokurdagyna dykylyp gelen ýüregini kynlyk bilen yzyna ýuwutdy. Şol wagt hem onuň trubkany ters tutup durandygyny gören Aýna elinden trubkany kakyp aldy:

– Näme aljyrap dursuň?! Trubkany bir dogry tut ahyry! Ine, şu tarapyny tut gulagyňa!

Ol şeýle diýdi-de, özi trubkany Nadýanyň gulagyna tutup berdi. Aňyrdan gyryllyk erkek adam sesi eşidildi:

– Nadýuşa!

Aýnanyň «gözel ýigit» hakda aýdan sözi beýnisinde ýyldyrym bolup çakan Nadýa özüne gelen ýaly boldy. Ähli umydy puja çykana döndi. Näme diýjegini bilmän dymdy.

– Näme dursuň? Geple ahyry! – diýip, Aýna ony gyssady. Emma Nadýa geplemäge ýetişmedi.

– Nadýuşa! Nadeýa! Uýajygym, bu men – Grişa! – diýen sözler onuň endamyna tok bolup ýöredi. Ol:

– Gri-i-şa-a! – diýdi-de, başga bir sözem aýdyp bilmän, bagyryp başlady. Aňyrdan eşidilýän sesem sandyrap çykdy:

– Nadýuşa! Doganjygym, men seniň suratyň gören badyma tanadym. Suratyň aşagyndaky ýazgyny okamakam tanadym. Aradan şunça ýyl geçse-de, ulalsaňam üýtgemänsiň. Gözým kaklyşandan tanadym. Okap görsem, doğrudanam, sen. Deputatlyga kandidat. Brigadir. Gutlaýan, uýajygym!

Nadýa aglap başlangoň nämäniň-nämedigine açık göz ýetiren Aýna duran ýerinde böküp başlady:

– Diýdim-ä! Aýtmadymmy?! Yaşa! – Birdenem ol Nadýany gujaklady. Ura! Ýeri, näme zörledip dursuň? Geple ahyry!

Nadýa näme diýjegini bilenokdy. Grişanyň özi onuň diýmeli sözünü agzyna salyp berdi:

– Nadýuşa, Weradan näme habar?

Nadýa agy arasy bilen jogap berdi:

– Wera Wilnýusda.

Şondan soň ol özünü birneme ele aldy. Grişadan beýleki doganlaryndan näme habar berilýändigini sorady. Grişa Stepanyň, Daşanyň, Tanýanyň Witebskde ýasaýandygyny, özüniň bolsa Don boýundaky Rostowda graždan howa flotunda gulluk

edýändigini gürrüň berdi. Ol eýýäm Nadýany tapandugy barada Stepan daga habar edendigini, özünüň bolsa ertir Aşgabada barjakdygyny aýtdy.

Trubkany ýerinde goýan Nadýa Aýnany gujaklady:

– Aýnaşka! Begenjimden ýüregim ýarylyp barýar!

6.

Grişanyň gelen gününiň ertesi Stepan dagy hem geldi. Nadýanyň telegrammasyny alan badyna, Wilnýusdan Aşgabada ugran Werany bolsa olar aerowokzalda üýşüp garşy aldylar.

Nadýa gündiz doganlaryny gözel Aşgabat bilen, öz guran ymaratlary bilen tanyşdyrdy. Agşam bolsa öz saýlawçylary bilen boljak duşuşyga çagyrdy.

Duşuşyk paýtagtyň iň gözel ymaratlarynyň biri Türkmen döwlet drama teatrynyň jaýynda geçýärdi. Giň tomaşaçylar zaly adamdan hyryn-dykyndy. Ložada oturan Grişa dagy begençden ýaňa iki bolup bilenokdylar.

Ynanylan adam Gurban aga tribuna çykyp, tolgunma bilen söze başlady:

– Yoldaş saýlawçylar! Biziň şu günki duşuşygymyz uly baýram. Bu biziň sowet demokratiýamyzyň, bu biziň halklarymyzyň doganlyk dostlugynyň, bu biziň ýurdumuzda zähmete goýulýan çäksiz hormatyň baýramy. Bu günki duşuşugyň manysyny ullakan kitaba-da sygdyrmak mümkün däl. – Gurban aga çalaja ardynjyrap, çokgaja sakgalyny sypady – Mähriban Kommunistik partiýamyzyň leninçilik milli syýasaty bolmadyk bolsa, biziň halklarymyzyň doganluk-dostlugy bolmadyk bolsa, şu duşuşygy göz öňüne getitip bolarmydy?! Uruşda ata-enesinden, doganlaryndan mahrum bolan ýetim gyzjagaz şeýle derejä ýetip bilermedi? Biziň kandidatymyz Nadežda Kurilenkonyň ykbaly biziň sowet demokratiýamyzyň ajaýyp mysaly bolup durýar. Watan onuň üçin ata-enäniň ornuny tutdy. Oňa terbiye berdi, hünär öwretdi. Adam edip ýetişdirdi. Nadýanyň ykbaly biziň ýurdumyzda işçä goýulýan sarpanyň, azat zähmete goýulýan sarpanyň ajaýyp mysaly bolup durýar. Nadýa özünüň gahrymançylykly zähmeti bilen halkyň söýgüsine, ynamyna

mynasyp boldy. Dada belorus gyzynyň mähriban paýtagtymyz Aşgabadyň gurluşugyna goşan goşandynyň bahasyna ýetme ýok. Ol arman-ýadaman zähmet çekdi. Zähmet çekişi ýaly hem zähmetinden kemal tapdy. Biziň aramyzda hazır Nadýanyň uruş döwründe ýitiren doganlary otyr. Olaryň biri-birini gözläp ýörenleri bări on baş ýyl geçipdir. Ine, olary bu gün tapyşdyranam Nadýanyň pæk zähmeti! Görüñ, ýoldaşlar, işçi zähmetiniň gudratyny!

Birden gübürdäp giden elçarpyşmalar zaly sarsdyrdy. Ložada oturan doganlaryny begenç bilen synlaýan Nadýa giň zala çalaja göz aýlady. Şonda ol öz doganlarynyň diňe ložada oturan doganlary bilen çäklenmeýändiginin giň zaly dolduryp duran adamlaryň hemmesiniň-de öz mähriban doganlarydygyna göz ýetirdi. Onuň gözünden begenç gözýaşlary togalanyp gitdi. Nadýanyň pæk zähmeti bilen gazanan uly abraýyna guwanyp, giň zala sygyp bilmän oturan Grişa dagy hem Nadýanyň abraýyna ähli halkyň özleri bilen des-deň derejede guwanýandygyna göz ýetirdiler.

1976

Nargylyç HOJAGELDIÝEW.

* Hekaýa ýaş işçileriň durmuşyna bagışlanan eserler üçin 1977-nji ýylда geçirilen respublikan konkursda birinji baýraga mynasyp boldy. Hekaýalar